

Тема 6. Побудова процесу обґрунтування господарських рішень на базі оцінки ризиків

6.1. Принципи економічного обґрунтування

Кінцева мета системи менеджменту — збільшення маси прибутку за рахунок підвищення конкурентоспроможності товару, розширення ринку його збуту і забезпечення стійкості роботи фірми. Іншими словами, поліпшення фінансового полягання фірми можна досягти за рахунок підвищення якості товару (чим вище якість, тим вище ціна), реалізації політики ресурсозберігання, збільшення програми випуску конкурентоздатного товару, організаційно-технічного і соціального розвитку фірми. Будь-які заходи щодо поліпшення цих сторін діяльності відображаються на зростанні прибутку фірми — виготівника товару. У споживача товару головними критеріями є якість товару, його ціна і витрати на використання.

Ці особливості прояву ефективності розвитку системи менеджменту в сферах виробництва і споживання товару вимагають вживання різних методик розрахунку економічного ефекту при уніфікованих принципах підходу до цих розрахунків. До принципів економічного обґрунтування відносяться:

- 1) облік чинника часу;
- 2) облік витрат і результатів за життєвий цикл товару;
- 3) вживання до розрахунку системного підходу;
- 4) вживання до розрахунку комплексного підходу;
- 5) забезпечення багатоваріантності технічних і організаційних рішень;
- 6) забезпечення зіставності варіантів за початковою інформацією;
- 7) облік чинників невизначеності і ризику.

Розглянемо докладніше ці вимоги (або принципи). Єство чинника часу полягає в тому, що інвестор, вклавши свої засоби в який-небудь захід, через декілька років одержить велику суму. Віднявши від цієї суми первинні вкладення, одержимо прибуток від вкладень. Чинник часу виражається через

коефіцієнт дисконтування

Вживання системного підходу до розрахунку економічного ефекту **виражається** в тому, що ефект **вважається** по виходу системи до розрахунку економічного ефекту

Приклад 1. Припустимо, споживач **купує** знаряддя праці — нафтоапаратуру для **розділення** нафти. На вході системи (об'єкту або нафтоапаратури) позначена нафта, а на виході — продукція переробки: бензин, мазут і ін. В цьому випадку для споживача важлива віддача об'єкту (нафтоапаратури), що **виражається** в доході, **одержаному** від реалізації продукції, **проведеної** об'єктом (ціна продукції мінус її собівартість). Чим вище якість об'єкту, тим вище його продуктивність, якість продукції (і відповідно ціна продукції), що випускається їм, надійність і безпека роботи, менше **витрати** ресурсів на експлуатацію, технічне обслуговування і ремонт, втрати з різних причин. **Витрати** на **придбання** і монтаж об'єкту відніматимуться з доходу.

Приклад 2. Виготівник нафтоапаратури **удосконалює** організацію виробництва (процесів). Тоді **як** об'єкт буде процес, на вході системи — ресурси для виготовлення нафтоапаратури, на виході — нафтоапаратура як результат перетворення входу в результат процесу. В цьому випадку економічний ефект заходу щодо вдосконалення процесу як елементу системи менеджменту виявлятиметься в зниженні собівартості виготовлення нафтоапаратури (за вирахуванням **витрат** на заходи).

Приклад 3. Для фірма-виготовлювача удосконалюється вхід системи, наприклад якість матеріалів, комплектуючих виробів або **інших** складових. Це **поліпшення** вплине на підвищення якості виходу — якості нафтоапаратури і відповідно її ціни, а також якості процесу (як об'єкту) за рахунок скорочення **браку** у виготівника, зменшення простоїв і **інших чинників**. Додаткове підвищення якості виходу системи, як в першому **прикладі**, збільшить **дохід** споживача нафтоапаратури.

Як бачимо, методика розрахунку економічного ефекту залежить і від

нюансів системного підходу, ігнорувати які **неприпустимо**.

Вживання комплексного підходу до розрахунку економічного ефекту **виражається** в тому, що **разом з** визначенням прямого економічного ефекту від реалізації технічних новинок необхідно враховувати побічні, складні по методу розрахунку, соціальний і екологічний ефекти **в результаті** підвищення (**поліпшення**) показників екологічності і **ергономічності** нового об'єкту. До таких показників відносяться скорочення шкідливої дії на атмосферу, ґрунт, воду, природне **середовище**, підвищення рівня автоматизації управління, зниження показників радіоактивності, рівня шуму, вібрації і ін. Ці показники повинні забезпечувати **збереження** життя (здоров'я) людини і охорону навколишнього природного середовища.

Забезпечення багатоваріантності технічних і організаційних **рішень є** одним з найважливіших принципів менеджменту. Без аналізу міжнародного **досвіду** і конкурентів не слід братися за **справу**, витратити даремно капітал. Інвестори (приватні або державні) в умовах ринкових відносин, в умовах жорсткої конкуренції повинні не сім, а сто разів відміряти (за допомогою ЕОМ), перш ніж відрізувати. Ринок не терпить "неякісного" менеджменту. Можна ще раз пригадати співвідношення 1:10:100:1000, де 1 **долл.** — "економія" (в лапках) на **ухваленні** спрощеного **рішення** на стадії його формування, а 10, 100, 1000 **долл.** — втрати на **подальших** стадіях життєвого циклу **рішення**. До реалізації приймається варіант **з** найбільшим економічним ефектом.

Зіставність варіантів розрахунку за **початковою** інформацією забезпечується шляхом приведення їх до одного **об'єму** (як правило, по новому варіанту), **термінів**, рівня якості і умов вживання. На практиці одночасно не завжди виявляються перераховані **чинники**. Деякі з них **приводяться в зіставний вигляд** шляхом вживання для всіх варіантів однієї і тієї ж математичної моделі розрахунку. Докладніше ці прийоми будуть враховані при викладі конкретних методів розрахунку.